

NƏRMİN İBRAHİMLİ*

ŞİFAHİ NİTQİN İNKİŞAFINA TƏSİR EDƏN KOQNİTİV AMİLLƏR

Bu tədqiqat işi ikinci dilin mənimsənilməsi ilə bağlı fikirləri təhlil edərək koqnitivizmi və onun ikinci dilin öyrənilməsinə təsirlərini inkişaf etdirmək məqsədi daşıyır. Sonra tədqiqat ikinci dilin (L2) öyrənilməsinə təsir edən əsas koqnitiv amillər kimi intellekt və qabiliyyətə və koqnitiv öyrənmə üslublarına işıq salır. Bundan əlavə, məqalədə şifahi ünsiyyətin inkişafına təsir edən digər idrak amilləri, o cümlədən yaddaş, vizual, eşitmə və ya seçmə diqqət, müxtəlif formaları ilə unutmaqdan bəhs edilir.

Açar sözlər: idrak, qavrayış, şifahi nitq, tənqidi təfəkkür

Giriş

Bildiyimiz kimi xarici dilin tədrisinin əsas məqsədlərindən biri şifahi nitqə yiyələnməkdir, yəni xarici dili öyrənən şəxs həmin dildə danışanın nitqini başa düşüb bu dildə öz fikrini ifadə etməyi bacarmalıdır. Dilə praktik yiyələnmə həmin dildən ünsiyyət vasitəsi kimi istifadə etməyi nəzərdə tutur. Şifahi nitq mürəkkəb nitq fəaliyyəti olub bir sıra problemlərlə bağlıdır. Bəziləri isə hesab edirlər ki, şifahi nitqə mexaniki surətdə, yəni çoxlu sayda modellər (cümlələr) öyrənməklə yiyələnmək olar. Əlbəttə, bu yalnız fikirdir. Əksər hallarda şagirdlər çox söz ehtiyatına malik olmalarına baxmayaraq, onlar öz fikirlərini ingilis dilində sərbəst ifadə edə bilmirlər. Buna görə də, şagird öyrəndiyi sözlərdən istifadə edib cümlə qurmaqla yanaşı, bu sözləri cümlədə əlaqələndirməyi bacarmalıdır. Şifahi nitq zamanı şagirdlərin baş beyində olan dəyişikliklər, signal sistemlərinin işlənməsi nəzərə alınmalıdır. Bu zaman müəyyən ekstralinqvistik şərait yaranmalıdır ki, şagird danışa bilsin. Görkəmli psixoloqlardan biri A.H.Sokolov şifahi nitqin inkişafında artikulyasiyaya xüsusi yer verərək qeyd etmişdir ki, xarici dildə səsin düzgün artikulyasiya vərdişini yaratmadan həmin dildə danışmaq mümkün deyildir [2, s.63]. Şagirdlərin şifahi nitqini intensiv inkişaf etdirmək üçün xüsusi nitq çalışmaları, dialoqlar hazırlanmalı və şagirdlər tərəfindən səsləndirilməlidir. Belə çalışmaları dərsi maraqlı, intensiv etməklə yanaşı, fəal nitqin inkişafı yaranmasına köməklik edir. Bir çox metodistlərin fikrincə şifahi nitqin inkişafı prosesində psixoloji xüsusiyyətlər nəzərə alınmalıdır. Məlum olduğu kimi, şüur işləmədən nitq ifadə edilə bilməz. Bu baxımdan nitq şüurun məhsuludur. Görkəmli ingilis metodistlərindən biri H.Galmer şifahi nitqi eşitmə yolu ilə inkişaf etdirilməsinə üstünlük verirdi. Bu metodun üstün cəhəti odur ki, şagird çox təkrar eşitdiyi nitqi avtomatlaşdıraraq yaxşı yadda saxlayır [1, s.141]. Şagirdin oxu və yazısı elə qurulmalıdır ki, o, şifahi danışığa hazır olsun və onlara verilən şifahi nitq materialı bilik səviyyələrinə uyğun olsun. Eşitmə vasitəsilə şagirdi şifahi nitqə alışdırmaq müəllimin qarşısında duran əsas problemlərdən biridir. Bu məqsədlə müəllim şagirdlərə maraqlı hekayələr oxumalı və həmin hekayələrin məzmununu onlardan şifahi soruşmalıdır. Bu metoddan istifadə səmərəliliyi ondan ibarətdir ki, şagird müəllimin oxuduğu materialı diqqətlə izləyib, öz fikrini şifahi deməyə can atır. Beləliklə, ingilis dilində şifahi nitq bacarığının formalaşdırılması üçün hər bir şagird dil materialları əsasında və öyrənilmiş mövzular dairəsində yarana biləcək situasiyalarda nitqin həm monoloji, həm də dialoji formalarından istifadə edərək danışmağı və deyiləni başa düşməyi bacarmalıdır.

Əsas təhlil

Xarici dilin tədrisi məqsədlərinin koqnitiv aspekti, ilk növbədə, tələbələrin dil/nitq qabiliyyətlərinin, xarici dil kommunikativ fəaliyyətinin uğurlu mənimsənilməsinin əsasını təşkil edən psixi proseslərin formalaşması ilə əlaqələndirilir. Koqnitiv yanaşmanın mahiyyəti ondan ibarətdir ki, təlim prosesi informasiyanın qavranılması (idrak), mənimsənilməsi, emalı, strukturlaşdırılması, saxlanması və istifadəsi kimi problemlərin həllinə yönəlmişdir. Koqnitiv səriştə dedikdə, əqli əməliyyatların və nitq-fəaliyyətinin köməyi ilə həyata keçirilən bacarıqların formalaşması nəzərdə tutulur. Ona görə, xarici dillərin tədrisində dil-öyrənmələrdə kommunikativ-koqnitiv səriştənin formalaşdırılması üçün koqnitiv və kommunikativ yanaşmalardan birgə istifadə edilməsi vacibdir.

Həmçinin nəzərə almaq lazımdır ki, kommunikativ-koqnitiv təlim dilöyrənənlərdə xarici dildə danışığın forma və məzmun tərəfləri əsas götürülməklə ünsiyyətin baş tutmasına xidmət edir. Kommunikasiya prosesində informasiyanın təhlili anlama, başa düşmə və nitq törəməsi zamanında baş verdiyi üçün kommunikativ şəriştənin də formalaşması dilin şüurlu mənimsənilməsi, bacarıqların formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsi prosesləri ilə eyni vaxtda baş verir [3]. Psixologiyada deyildiyi kimi, insan qabiliyyətləri, o cümlədən ünsiyyət qurmaq qabiliyyəti dinamik bir anlayışdır. Bu o deməkdir ki, hər hansı bir qabiliyyət yalnız hərəkətdə, inkişafda mövcuddur və bu inkişaf yalnız bu və ya digər praktik və nəzəri fəaliyyət prosesində həyata keçirilir. Dil qabiliyyətləri kənarında mövcud deyil və fəaliyyətdə təzahür etməzdən əvvəl bu fəaliyyətin konkret şərtlərindən asılı olaraq formalaşır. Üstəlik, bir tərəfdən şifahi ünsiyyət bacarığı bu fəaliyyətin nəticəsidir, digər tərəfdən isə onun həyata keçirilməsinin uğurunu müəyyən edir. Buna görə də dil/nitq qabiliyyətləri dedikdə, xarici dil sahəsində bilik, bacarıq və bacarıqların mənimsənilməsinə və praktik nitq fəaliyyətində istifadəsinə şərait yaradan şəxsin fərdi psixoloji xüsusiyyətləri başa düşülməlidir. Öyrənmə nəzəriyyəsində sübut edilmişdir ki, dil bacarıqlarının ümumi komponentləri yaxşı inkişaf etmiş mexaniki yaddaş, təfəkkürün yüksək inkişaf səviyyəsi, material üzərində inkişaf etdirilən nitq bacarıqlarının inkişaf dərəcəsidir. Bu istiqamətdə aparılan tədqiqatlar göstərir ki, təhsil prosesində şagird şəxsiyyətinin xüsusiyyətləri nə qədər çox nəzərə alınarsa, tələbələrin kommunikativ şəriştənin mənimsənilməsi prosesi bir o qədər uğurla davam edir. Eyni zamanda, tələbələrin fərdi psixoloji xüsusiyyətlərini nəzərə almaq təkcə təhsil prosesinin onların imkanlarına “uyğunlaşdırılmasını” nəzərdə tutmur. Söhbət həm də bu xüsusiyyətlərin optimal dəyişməsindən və inkişafından, xüsusi təşkil olunmuş təlimin təsiri altında hər bir şagirdin fərdi xüsusiyyətlərinin məqsədyönlü formalaşdırılmasından gedir [5]. Xarici dilin tədrisi məqsədinin koqnitiv aspekti həm də ümumbəşəri mədəniyyətin inkişafında milli mədəniyyətlərin (öz və xarici) nailiyyətləri və rolu haqqında tələbələrdə geniş anlayışın formalaşdırılması ilə bağlıdır. Xarici dilə yiyələnmək tələbənin idrak fəaliyyətinin xarakterinin dəyişməsinə gətirib çıxarır ki, onun dil inkişafı onun idrak inkişafına, linqvistik şüurun formalaşmasına dəyişdirici təsir göstərir.

Xarici dilin tədrisi məqsədlərinin koqnitiv aspekti həm də şagirdlərdə xarici dilin mənimsənilməsinin rəasional metodlarından istifadə etmək bacarıq və vərdişlərinin formalaşdırılmasını nəzərdə tutur. Bu üsullar onlara FL-i yaradıcı, iqtisadi və məqsədyönlü şəkildə mənimsəmək imkanı verir. Bu o deməkdir ki, tələbələr: 1) təşkil edin öyrənmə fəaliyyətləri (məsələn, fərdi, cütlük, qruplarla işləmək; öz işini və ya tələbə yoldaşının işini yoxlamaq, qiymətləndirmək və düzəltmək və s.); 2) intellektual prosesləri aktivləşdirmək (məsələn, dilin bu və ya digər fenomenini tanımaq, təhlil etmək, ana dilindəki oxşarı ilə müqayisə etmək və s.); 3) təlim prosesinə hazırlaşmaq və orada fəal iştirak etmək (məsələn, qeydlər aparmaq, plan tərtib etmək, lüğətdən istifadə etmək və s.); 4) kommunikativ fəaliyyətləri təşkil edin (məsələn, bəyanatınızı planlaşdırın, məhdud dil alətlərindən istifadə edərək düşüncələrinizi formalaşdırın, şifahi ünsiyyətdə jest və mimikadan istifadə edin və s.) [2]. Bu bacarıqların formalaşdırılması və təkmilləşdirilməsinin məktəblilərin kommunikativ bacarıqlarının inkişafı ilə, dilin müxtəlif aspektləri üzərində işləməklə sıx əlaqədə aparılması vacibdir. Eyni zamanda, tələbə öz fərdi öyrənmə fəaliyyəti üslubunu həyata keçirməli və inkişaf etdirməlidir (məsələn, leksik və ya qrammatik hadisələrin mənimsənilməsi üçün fərdi üsul və üsullar), ona, məsələn, mətnləri başa düşməyi asanlaşdıran biliklərə sahib olmalıdır (digər sahələrdən fənn biliyi) və ya adekvat olaraq, məsələn, müəyyən bir qrammatik hadisənin struktur əlamətlərini qavramaq (qrammatik qaydanı bilmək).

Təlim prosesində fikirləşmə və tənqidi təfəkkürün proseslərinə yiyələnmək tələbə təfəkkürünün qarşısına qoyulmuş vəzifədir. Fikirləşmə prosesinin işə necə başlaması, gedişatı və dayanması tədqiqatçılar üçün bəlli deyil, çünki insan öz təfəkkürünə fikirləşmə əmrini verə bilmir. Amma təfəkkürün fəallaşdırılması onun qarşısına qoyulmuş təlim materialına münasibətlə bağlıdır, yəni təfəkkürün təlim vəzifəsi ilə – anlama ilə əlaqədardır. Təfəkkürün vəzifəsi təlim prosesində yaradılmış problem situasiyanın bir variantıdır və təfəkkürün xüsusiyyətləri, strukturu və strategiyası təlim materialına görə çox müxtəlifdir. Fikirləşmə prosesinin müsbət və ya mənfi nəticələnməsi ilə anlama və anlamama vasitəsi ilə təfəkkürün fəallığının kiçik prosesini əldə etmək olur. Anlama ilə nəticələnən xarici dil materialının informasiya dayaqları və fikirləşmə prosesinin psixoloji tədqiqi göstərir ki, təfəkkürü anlama vasitəsi ilə fəallaşdırmaq üçün iki şeyi (məsələn, antinomialar, antonimləri, paradoksları) qoşalaşdırıb fikri prosesi daxil etmək təlim prosesində vacibdir, çünki

bu prinsip həmçinin idrak prosesinin məntiqindən irəli gəlir, belə ki, əksilik təşkil edən, məlum və yeni daxil edilən bilik əksiliklərin vəhdətini təşkil edərək fikri fəallığın mənbəyini təşkil etmiş olur. Koqnitiv bloklarda toplanmış biliklər dinamik koqnitiv sxemlərdən ibarət olmaqla, stabilliklə müşayiət olunan yeni əlamətlər anlama zamanı fikirləşmə prosesi üçün zəruri olan balansı yaradır. Koqnitiv bloklarda dinamik sxemlər subyektin konkret şəxsi mənasının informasiya potensialıdır. Koqnitiv dinamik sxemlər şəxsiyyətin daxil olduğu kontekstdən asılı olaraq yaradıcı fəallıq nəticəsində mənadan sındırılıb yaradılan anlamlardır [1]. Koqnitiv sxemlərdəki anlamların mənaya transformasiyası tələbənin dil biliklərindən asılıdır. Fikri proseslərə daxil edilmiş, əksilik təşkil edən biliklər, xarici dildə linqvistik bazanın səviyyəsinə müvafiq olaraq, kontekstin sintaktik mövqeyinə, obyektin sintaktik mövqeyinə və əlamətin mövqeyinə uyğun olaraq tələbənin anlama səviyyəsinə uyğun cümlə yaratmasının motivləşdirir. Xarici dildən alınmış dil bilikləri bu proseslərdə insanın xarici dildə nitq fəaliyyətini nəzarət altına ala bilər. Qeyd etdiyimiz fikri proseslərin fəallaşdırılması prosesi xarici dilin mənimsənilməsində semantizasiya və koqnitiv prosedurların təşkilçilərindən biridir [2].

Qavrama prosesi tədrisin əsasını təşkil etməklə yanaşı, o nitq fəaliyyətinin inkişafında əsas rol oynayır. Qavrayışın dəqiqliyi və detallaşması, hafizədə seçicilik, təfəkkür proseslərində məhsuldarlıq diqqətin vasitəsilə 189 həyata keçirilir. Hafizədə diqqətin möhkəmlənməsi xarici dil materialları nöqtəyi-nəzərdən mexaniki xarakter daşıya bilməz, bu proses məntiqi fikri yaddasxılma ilə bağlıdır. Məntiqi – fikri yaddasxılma ixtiyari diqqət olmadan, diqqətin davamlılığı olmadan həyata keçirilmir. Diqqətin davamlılığının mühüm şərtlərindən biri yerinə yetirilən hərəkətlərin və təsəvvürlərin müxtəlifliyidir. Uzun müddət təsir edən eyni qıcıqlandırıcı oyanıqlıq yaratdıqdan sonra ləngimə baş verir, baş beyin yarımkürelərində baş vermiş mənfi induksiya qanunu diqqətin zəifləməsinə gətirib çıxarır. Əgər obyektlərin əvəzlənməsi və yerinə yetirilmiş hərəkətlərin dəyişməsi baş verirsə, diqqət uzun müddət yüksək səviyyədə saxlanılır. Xarici dil materiallarının qavranılması bacarıq və vərdişlərin yaradılmasını nəzərdə tutur. Diqqətin hər hansı obyekt üzərində davamlılığı olmazsa, onda bacarıq və vərdişləri formalaşdırmaq da olmaz. Linqvistik materialların - fonetik, qrammatik və leksik materialların qavranılması zamanı diqqətin davamlılığı materialdan asılı olaraq tərəddüd edir. Xüsusilə qrammatik materialların qavranılması diqqətin davamlılığından çox asılı olur. Çünki, müqayisənin tətbiq edilməsi mənimsəməni asanlaşdırdığı kimi, həm də diqqətin paylanması səbəb olur. Hesab edirəm ki, qavrama üçün təklif olunan mətnlərin texniki tərtibinin yorucu olmaması, illüstrativ materiallarla müşayiət olunması, çərçivəyə salınması, fərqləndirici şriftlərdən istifadə olunması diqqətin davamlılığını şərtləndirən amillərdəndir. Əgər xarici dilin öyrənilməsinin başlanğıc mərhələsində diqqətin davamlılığına nail olmaq çətinləşirsə, yaş artdıqca bu işi nəzarət altında saxlamaq asanlaşır. Müəllimin səsinin tembrü və ritmi, nitqində intonasiya və vurğu, emosionallıq diqqətin davamlı olmasına təsir edən amillərdəndir. Vurğu haqqında bilik, sonradan onun tətbiqi, düzgün tələffüz qaydalarına riayət etməsi diqqətin davamlılığının bəhrəsidir. İxtiyari diqqətin səs üzərində cəmlənməsi, onun intensivliyinin semantikaya təsirinin idarə edilməsi də diqqətin davamlılığından asılıdır. Beləliklə, bacarıq və vərdişlərə yiyələnmə, onların avtomatlaşması da diqqətlə bağlı bir prosesdir. Diqqətin davamlılığı qavranılan materialın keyfiyyətinə müsbət təsir edərək, xarici dilin tədrisində xüsusi rol oynayır.

Dil öyrənməkdə yaş faktorunun önə çəkilməsi müşahidə edilir. İnsan nə qədər gəncdirsə, onun digər dili öyrənməsi də o qədər asan olur. Bəzi alimlər ikinci dili öyrənmədə daha yuxarı yaş müddətinin seçilməsini iddia edirlər. F.Y.Veysəlli yazır: “Gənclər arasında ikinci dilin öyrənilməsində valideynlər səbirli olmalıdırlar. Valideyn övladının daha çox dil öyrənməsinə çalışır və onun erkən, yəni iki, üç, yaxud beş yaşlarında ana dilindən əlavə dil öyrənməsinə çalışır. Həmin yaş dövrlərində uşağın beyni inkişaf səviyyəsində olduğundan, beyin lazımi səviyyədə formalaşmadığından bilinçsizlik prosesi uşaqlarda çox zaman beyin qüsurlarına, beynin həddindən artıq yüklənməsinə səbəb olur” [Veysəlli, 2007, 115]. Bilinçsizlik prosesi beynin danışıq mərhələsinin bütün səviyyələrindən keçir. Buraya danışıq prosesi, söz seçimi, intonasiya və s. daxildir. İnsan beyni bədənin ən mürəkkəb orqanı hesab edilir. O, kəllənin altında yerləşir və təxminən 10 milyard sinir hüceyrələrindən və onları birləşdirən milyardlarla liflərdən ibarətdir. Neyronlar insanın anlamasının əsasını təşkil edən beyin səthinin qabığına formalaşdırır. Beyin səthi isə bədənin qərar-vermə orqanı hesab edilir. Həmin orqan

digər orqanlardan mesajları alır və onu digər orqanlara ötürür. İkinci dil öyrənmənin neyropsixoloji əsaslarının öyrənilməsində beynin anadangəlmə rolunu önə çəkən V.Fromkin və R.Rodman yazırlar: “Beyin insanın dil qabiliyyətinin sütunu hesab edilir və o, yaddaşın ehtiyat anbarıdır”.

Psixologiyadan məlumdur ki, nitq ünsiyyəti müəyyən dilin qanunlarına uyğun olaraq həyata keçirilir. Deməli, dil ünsiyyət vasitəsi, nitq isə ünsiyyət prosesidir. Dil bəşəridir, ümumxalqə məxsusdur. Nitq isə tək-tək adamları fərdi-səciyyəyəndirir. Bu, bilavasitə fərdi xarakter daşıyır. Dil dediyimiz kimi, ünsiyyətin vasitəsi, nitq isə psixologiya elminin tədqiqat obyektidir. Dilin müəyyən funksiyaları vardır. Belə ki, dil tarixi təcrübənin saxlanması və verilməsi vasitəsi, insan davranışını tənzim edən bir vasitə olub, intellektual fəaliyyət üçün mühüm bir silahdır. Belə olduğu təqdirdə, onun bu funksiyaları nitqin də fəaliyyət istiqamətini müəyyənləşdirir. Nitqə yiyələnmə əsasən bir sıra mərhələləri əhatə edir. İlk növbədə uşaqlarda eşitmə qabiliyyəti inkişaf edir. Onlar öyrəndikləri, eşitdikləri yeni sözləri, yaxud səsləri fərqləndirir, tələffüz etməyə başlayırlar. Sonralar, yəni ikinci mərhələdə onlar öyrəndikləri yeni dil üzrə söz ehtiyatını artırır, sözlər arasında əlaqəni öyrənir, cümlədə sözlərin əlaqəyə girə bilmə qaydalarını mənimsəyirlər. Daha sonra isə bu sözlərin semantikasına, onun mənasına yiyələnir, cümlədə işlənmə qaydalarını öyrənir və ya müşahidə edirlər. Nitqin funksiyalarına gəldikdə isə demək lazımdır ki, onun funksiyaları müxtəlifdir. Nitq olmaq etibarilə onun ilk funksiyası əşya, hadisə, hərəkət, vəziyyət və s. adlandırmaqdır. Bu, nitqin semantik funksiyasına daxildir. Nitqin digər funksiyası isə ümumiləşdirməkdir. Onun başqa yəni üçüncü funksiyası kommunikasiyadır, ünsiyyətdir, ünsiyyətə daxil olmaqdır. İnsan başqa varlıqlardan fərqli olaraq danışır, ünsiyyət prosesində olur. Bu prosesdə məlumat vermə, fəaliyyətə, işə təhrik etmə vəzifələri yerinə yetirilir. Beləliklə, biz bu yolla başqaları ilə ünsiyyət saxlayır, fikir mübadiləsi edir, təcrübəni mənimsəyir, zənginləşdiririk.

Psixoloqlar nitq vərdişlərinin formalaşmasını üç mərhələyə bölürlər: ilk mərhələ – vərdişin əsasının yaranma mərhələsi; ikinci – yönəltmə mərhələsi; üçüncü isə – nitq fəaliyyətinin avtomatlaşması mərhələsi adlanır. Nitq vərdişlərinin avtomatlaşması mərhələsindən sonra nitq vərdişlərinin aşılması mərhələsi özünü göstərir.

Nəticə

Digər bir qrup psixoloqlar isə hesab edirlər ki, nitq bacarığının formalaşması üç pillədən keçir: elementar bacarıqlar, vərdişlər və ustalıq adlandırır və vərdişləri nəticə elementi kimi qiymətləndirirlər. Digər bir qrup psixoloqlar isə vərdişləri bacarıqların “avtomatlaşdırılmış komponentləri” adlandırır və hesab edirlər ki, bu proses nümunə və qayda üzrə fəaliyyətin yerinə yetirilməsindən başlayır. Deməli, fəaliyyətin avtomatlaşdırılmasından asılı olaraq vərdişlər əmələ gəlir. Vərdiş isə çalışmaların köməyi ilə möhkəmləndirilir və insan şüurunun iştirakı olmadan avtomatik yerinə yetirilir.

ƏDƏBİYYAT

1. Kərimov F., Ağayeva Z. Xarici dillərin tədrisi metodikası kursu üzrə tələbənin məlumat kitabçası, Bakı 2005.
2. Kərimov F.H. Şifahi nitqin inkişafı yolları, Bakı, 2002. .
3. Atkinson, D. (Ed.). (2011). Alternative approaches to second language acquisition. London
4. Jeremy Harmer, The practice of English Language Teaching, Longman Group, 1991.
5. D.P. et al. (1978). Educational Psychology: A Cognitive View. Holt, Rinehart and Winston.
6. Qazıyeva M. Xarici dilin tədrisində nitq ünsiyyəti üçün vacib olan psixoloji xüsusiyyətlər / Mədəniyyətlərarası dialoq: linqvistik, pedaqoji və ədəbi aspektlər. Beynəlxalq elmi konfransın materialları. Bakı: Mütərcim, 2010, s.191-195
7. Həmzəyev M.Ə. Yaş və pedaqoji psixologiyanın əsasları. Bakı: Adiloğlu, 2003, 280 s.
8. [https://elt502ciu.wikispaces.com/file/view/Factors+Affecting+Vocabulary+ Learning+and+Acquisition.pdf](https://elt502ciu.wikispaces.com/file/view/Factors+Affecting+Vocabulary+Learning+and+Acquisition.pdf)
9. <https://media.neliti.com/media/publications/178083-EN-none.pdf>

*Naxçıvan Dövlət Universiteti
e-mail:nermin.iskenderova.92@gmail.com

COGNITIVE FACTORS AFFECTING THE DEVELOPMENT OF ORAL SPEECH

This research paper aims to elaborate cognitivism and its implications to the second language learning by analyzing the views on second language acquisition. Then the study sheds light on intelligence and aptitude, and cognitive learning styles as key cognitive factors influencing second language (L2) learning. Additionally, other cognitive factors affecting the development of oral communication such as memory including its types, attention whether visual, auditory, or selective, forgetting with its different forms is also discussed in the article.

Keywords: *cognition, perception, oral speech, critical thinking*

Нармин Ибрагимли

КОГНИТИВНЫЕ ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА РАЗВИТИЕ УСТНОЙ РЕЧИ

Целью данной исследовательской работы является разработка когнитивизма и его последствий для изучения второго языка путем анализа взглядов на овладение вторым языком. Затем исследование проливает свет на интеллект и способности, а также стили когнитивного обучения как ключевые когнитивные факторы, влияющие на изучение второго языка (L2). Кроме того, в статье также обсуждаются другие когнитивные факторы, влияющие на развитие устного общения, такие как память, включая ее типы, внимание, будь то зрительное, слуховое или избирательное, забывание с его различными формами.

Ключевые слова: *познание, восприятие, устная речь, критическое мышление*

Filologiya elmləri doktoru Akif İmanlı tərəfindən təqdim edilmişdir.

İlk daxilolma tarixi: 19.02.2024

Son daxilolma tarixi: 15.03.2024